

[Evropská civilizace a její spjatost s vědou a technikou]

Liší-li se současná evropská (nebo Evropou poznamenaná) civilizace něčím podstatně od řady dosavadních, minulých i ještě žijících civilizací a kultur, je to její spjatost s vědou a s technikou na vědě založenou. Ale jak je taková úzká a hluboká spjatost celé civilizace a všech jejích společností s vědou a technikou možná? Jak a na základě čeho k tomu došlo? Vždyť tato spjatost se ukázala nejenom jako velmi působivá a účinná, ale také jako vysoce problematická a nebezpečná! Tato evropská civilizace, založená na vědě a technice, rozvrátila již celou řadu civilizací jiných a dodnes se šíří zcela nezávisle na tom, že sama Evropa už se dostala do stínu velkých svých dědiců, především Severní Ameriky, ale také Japonska a některých dalších zemí Dálného Východu, které se řídí japonským příkladem. Věda a technika se již do té míry emancipovaly od své rodné civilizace a jejího původního kontinentu, že se nezastavitelně stávají záležitostmi globální. Zvláštní na tom ovšem je, že to platí téměř výhradně pro vědy přírodní, zatímco obory tzv. humanitní si velice zachovávají svůj civilizační svéráz, a to do té míry, že vědotechnika je v některých případech dokonce zcela úspěšně roubována na tradice zcela odlišné, spjaté s jinými civilizacemi a kulturami. Velmi zajímavé je také pouto, které původně existovalo mezi tradicemi evropskými a mezi dějinami a dějinností. V té míře, v jaké se technověda vymaňuje ze svých původních „rodných“ kontextů evropských, vymaňuje se také s kontextů dějinných a přímo aktivně přetrhává svou vlastní dějinnost (velmi dobře to je vidět na celé řadě případů, kdy věda vlastně přestává být vědou anebo kdy respektuje vznik a prosazování disciplín, které nejenže nejsou dost vědecké, ale někdy [jsou] přímo protivědecké). Zdá se, že postupně dochází k vnitřnímu štěpení vědeckých disciplín a jejich metodologií a vůbec přístupů: vědy, které ztrácejí svou dějinnost a smysl pro dějinnost, ztrácejí i svou vědeckost a stávají se pouhými technologiemi. Převzaty jako takové dovedou pronikavě pozměnit celou společností strukturu tam, kde zakotví a zakoření, ale zároveň ztrácejí nejvlastnější *vehikulum* svého vnitřního obnovování a tím i pokroku. Naproti tomu vědy, které si udržují svou dějinnost a tedy i pochopení své dějinnosti, se dostávají znovu blíže jak k vlastní civilizaci a kultuře, v níž vznikly, ale také k filosofickým reflexím svých vlastních aktivit. To má zvláštní význam v době, kdy se více než kdy dříve ukazuje, jak dosavadní tradice evropského myšlení, zejména oné „metafyziky“ řeckého typu, která vlastně dala moderním vědám vzniknout, jsou u konce, jak přestávají fungovat a být nosné, jak se stále víc ukazuje nutnost zahájit něco nového, začít s novým typem myšlení, s novým typem pojmovosti a pojmového myšlení, pojmového aparátu. Budoucnost ukáže, který typ vědění a vědeckosti má budoucnost, zda ten, který se o svou dějinnost nestará, anebo ten, který sám sebe chápe dějinně a jakožto dějinně zformovaný a tedy dějinný.

Písek, 22. 7. 1990